

ANMELDELSER

DORTHE MARIE SØNDERGAARD & JETTE RAUNDAHL KOFOED (red.): Mobning gentænkt. København: Hans Reitzels Forlag 2013. 400 sider. ISBN 978-87-412-5616-0 (bog), ISBN 978-87-412-5893-5 (i-bog). Pris: 348 kr.

Hvad genkendes som mobning? Hvordan kan vi begribe de dynamikker, sociale samspil og diskursive kræfter, der former mobbeprocesser? Og endelig, hvordan kan mobning forebygges og håndteres, når den finder sted? Antologien beskæftiger sig med en række centrale perspektiver på mobning som komplekse sociale processer. Den er relevant og inspirerende læsning for forskere, der interesserer sig for børn og unges skoleliv, sociale landskaber og relateringsprocesser.

Mobning gentænkt er baseret på forskningsprojektet eXbus (Exploring Bullying in Schools), der i perioden 2007-2012 har undersøgt mobning på danske skoler. I 2009 udkom den første eXbus-antologi, *Mobning – sociale processer på afveje*, og *Mobning gentænkt* ligger i forlængelse heraf, men kan læses uafhængigt af første udgivelse. Begge udgivelser vægtlægger, at mobning ikke udelukkende kan ansues som et anliggende mellem individuelle børn, der enten mobber eller mobbes, men må forstås i forhold til det børnefællesskab og den skolekontekst, der gør mobning tænkelig, mulig og endda nødvendig for bestemte børn. Herved bevæger forskerne sig mod forståelser, der bryder med et psykologisk og individorienteret paradigme inden for mobbeforskning, og tilbyder tænketeknologier til at forstå og håndtere mobbeprocesser på nye måder.

Antologien består af 11 bidrag, der tilbyder forskellige forskningsbaserede perspektiver på mobning. Kapitlerne behandler eksempelvis mobning via sociale medier, forholdet mellem mobning og voldelige computerspil, voksnes erindringer om mobning i barndommen og ikke mindst, hvordan forældre, lærerpraksis, skoleledelse og skolepolitik ser ud til at forme genkendelsen og håndteringen af mobning. Analyserne er forankret i et solidt og nuanceret empirisk materiale, hvor de enkelte forskere analyserer egne data samt arbejder på tværs af datasæt for at belyse mobning både som et fænomen, der kan måles og opgøres i tal, og som levet erfaring, der må begribes gennem mere kompleksitetsudvidende analysestrategier.

Mobning er ikke kun et anliggende børn imellem, men udgør sociale processer, der formes af måden, de ansvarlige voksne håndterer mobning på. Det undersøger Nina Hein gennem en case om ikke-mobning. Hun beskriver, hvordan

en skoleledelse og en gruppe forældre håndterer en konkret sag om mobning, der starter som en kollektiv bekymring for både offer og udøvere, men ender som en hændelse, der omhandler et enkelt barn, der mistrives. Selvom mobning er et højaktuelt emne, ikke mindst på den skolepolitiske dagsorden, er der også stærke kræfter, der i konkrete kontekster kan modarbejde bekymringer om og håndtering af mobning som et kollektivt problem. Gennem Karen Barads begreb om intraagerende kræfter, der er velintroduceret og analytisk produktivt, viser Hein, hvordan diskurser, politikker, personlige interesser, magtforhold, materialitet m.m. former hinanden undervejs i forløbet og muliggør bestemte problem- og løsningsforståelser.

Dorte Marie Søndergaard undersøger „den distribuerede vold“ og opløser det skarpe analytiske skel mellem vold og mobning, der karakteriserede forrige eXbus-antologi. Inspireret af et voldsbegreb, der ikke begrænser sig til fysiske hændelser udøvet med hensigt på at skade, undersøger Søndergaard, hvordan volds- og aggressionsstrømme flyder gennem børns beretninger om hverdagsliv. Hvad fodrer disse strømme, og hvilken vold bliver genstand for bekymring? De voldelige computerspil beskyldes for at bidrage til aggressivitet blandt børn, men analysen peger på, at der er behov for en mere nuanceret forståelse af forholdet mellem den virtuelle og virkelige vold. Søndergaard fremhæver børnenes mangfoldige spilnavigationer og -interaktioner. Herved udvider hun forståelsen af, hvad der på godt og ondt finder sted i børns individuelle og kollektive spiluniverser.

Også Jette Kofoed bevæger sig ud over skolegården, når hun analyserer, hvordan mobbeprocesser udspiller sig via sociale medier og mobiltelefoner. Kofoed peger på, at det virtuelle rum giver mulighed for en særlig slags intensitet og usikkerhed i børns relateringsprocesser. Det virtuelle tilfører mobningen et lag af ugenomsigtighed. Kofoed introducerer begrebet „en puls af usikkerhed“, der indfanger, hvordan mobning former børns hverdagsliv både som aktualitet og potentialitet. Der er ikke tale om en taktfast puls, men snarere en vished om, at mobning og social eksklusion er en del af det sociale mulighedsrum blandt børnene.

Både Kofoed og Søndergaard bevæger sig tæt på dem, det hele drejer sig om, nemlig børnene. Det gælder imidlertid for denne antologi som for den forrige, at de tætte analyser af børns levede erfaringer og hverdagsnære beretninger om at leve med mobning eller frygten for denne ikke i tilstrækkelig grad udfoldes – set med antropologens øjne. Hvordan navigerer børn som handlekraftige aktører i et socialt landskab karakteriseret ved social eksklusionsangst og social død som potentialitet? Også spørgsmål om køn kunne være relevante: Er der forskel på piger og drenges mobbepraksisser, og håndterer de erfaringer med mobning

forskelligt? Bogens stærke præmis er imidlertid at understrege, hvordan børns mobbepraksisser ikke kan adskilles fra skolekonteksten og de voksne omkring dem, og at bogen søger at producere viden tæt på og relevant for praksis. Derfor bevæger bogens bidrag sig i høj grad rundt om fænomenet mobning i sin alsidighed, med særligt fokus på de voksnes intraagerende virkning, snarere end tæt på mobbere og mobbedes erfaringer.

Robin Schott udforsker også mobning som levet erfaring, men hun gør det gennem den fiktive hovedperson i vampyrromanen *Lad den rette komme ind* fra 2004. Mobning undersøges her som en proces mellem socialt liv og død, hvor frygten for eksklusion og social død former både mobber og mobbeofferets handlinger. Schott fremhæver nødvendigheden af at åbne forskningsfeltet om mobning „og placere mobningen i den menneskelige interaktions komplekse felt i stedet for at isolere den og spærre den inde“ (s. 317). Mobning anskues således som social praksis, der ligger i forlængelse af børn og unges socialiseringsprocesser, som det også fremhæves i kapitlet af Hanne Haavind, og af de in- og eksklusionsprocesser, som er et vilkår for menneskelig eksistens og fællesskab. Som Dorthe Marie Søndergaard og Lene Myong skriver, kan mobning betragtes som en destruktiv eller ekstrem version af disse processer (s. 338). Til forskel fra første antologi har flere af forfatterne søgt snitfladerne mellem mobbeforskning og relateret sociologisk/antropologisk teori og har herved udviklet analysestrategier og begreber, der har relevans for (ungdoms)forskere i bredere forstand.

Mobning er en alvorlig sag. Derfor er det væsentligt, at *Mobning gentænkt* kan læses af og inspirere en bred læserskare. Formålet er ikke kun at gentænke i betydningen at udvikle nye perspektiver, begreber og skæve spørgemåder, men også at tilbyde tænketeknologier, der kan skabe forandring i praksis. Det betyder, at den mere velbevandrede forsker i nogle kapitler bliver trukket gennem lidt for udpenslede metodiske og analysestrategiske forklaringer. Bogens udfordring er uden tvivl den dobbelte kundskabsambition om både at gentænke og tilbyde praksisnære tænketeknologier. Det lykkes i nogen grad, idet de enkelte kapitler vægter ovenstående forskelligt. Både praktikere, forskere og forældre til skolebørn kan hente relevant viden i antologien. Anbefal den til dit barns klasselærer – der er stof til eftertanke i *Mobning gentænkt*.

Ann-Karina Henriksen
Adjunkt og ph.d.
Professionshøjskolen Metropol